

**Závěrečná zpráva z mapování evropsky významného druhu
klínatka rohatá (*Ophiogomphus cecilia*)
v PP a EVL Stará Metuje**

Zadavatel: ŠINDLAR s.r.o.
Zpracovala: Mgr. Ilona Černá

V Hradci Králové, srpen 2020

1. Popis lokality

Přírodní památka Stará Metuje se nachází mezi obcemi Jaroměř a Šestajovice. Jedná se o vodní tok poměrně přírodního charakteru, místy přirozeně meandrující, místy mírně napřímený, lemovaný po obou březích dřevinnou vegetací. Vodní tok Stará Metuje je původním korytem toku, který v současnosti teče paralelně s vodním tokem Metuje, ze kterého se odděluje před jezem východně od Šestajovic a vtéká zpět do hlavního toku Metuje u Jaroměře.

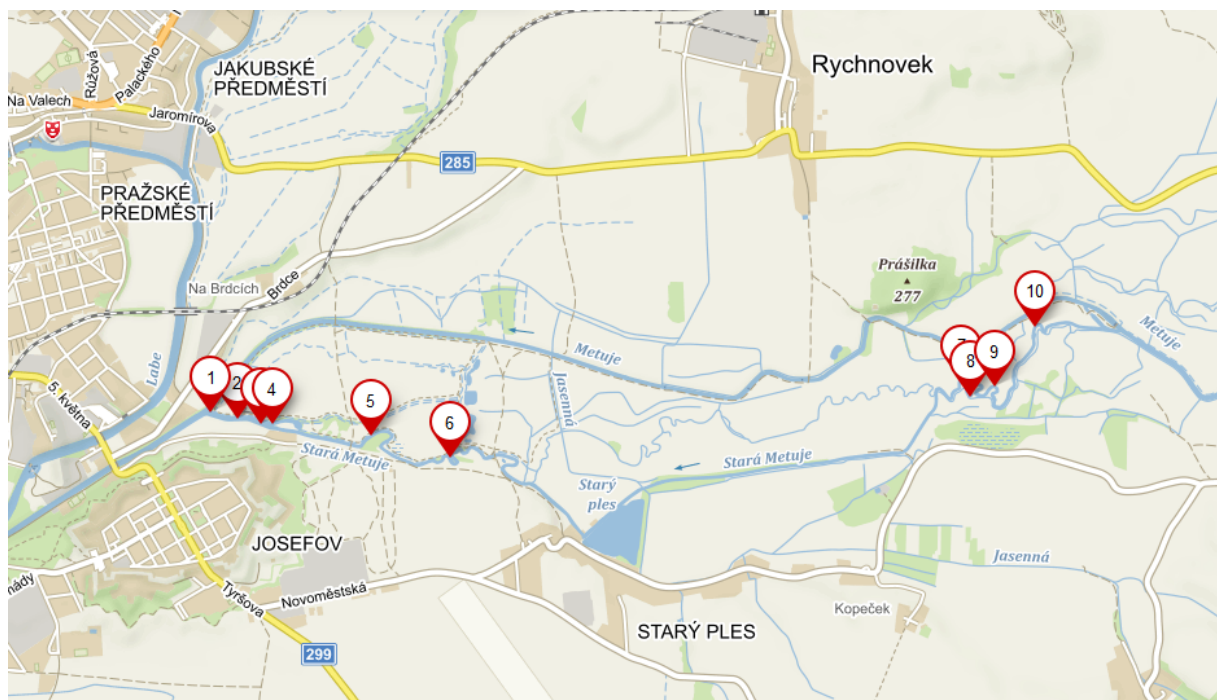
Přírodní památka byla vyhlášena k ochraně evropsky významného druhu klínatky rohaté (*Ophiogomphus cecilia*).

2. Metodika průzkumu

Průzkum zaměřený na evropsky významný druh klínatku rohatou (*Ophiogomphus cecilia*) byl proveden ve dnech 12.8. a 16.8.2020. Vzhledem k termínu zadání průzkumu a několika dní s prudkým kolísáním hladiny po intenzivních deštích, které pravděpodobně odplavily většinu přítomných exuvií, byl proveden pouze monitoring imag druhu. Imaga byla zaznamenávána při procházení podél toku v celé jeho délce, tam, kde nebyl z důvodu husté vegetace možný kontinuální přístup k toku, byly prováděny pravidelné kontroly toku po cca 50-100 m. Průzkum byl prováděn za slunečného počasí s teplotou nad 20°C. V průběhu průzkumu byly zaznamenávány i další druhy vážek (*Odonata*).

3. Výsledky

Celkem bylo zaznamenáno 10 adultních jedinců. Jedinci se vyskytovali podél toku v horní a dolní části toku, ve střední části přírodní památky, která se vyznačuje úzkým, silně zastíněným korytem, a byla v době průzkumu zcela nebo téměř bez vody, nebyly klínatky zaznamenány. Prostorová distribuce imag je vidět na následujícím obrázku.

zeměpisná šířka (WGS84)	zeměpisná délka (WGS84)
50,34364834	15,93230814
50,34339488	15,93408912

50,34318298	15,93566626
50,34314878	15,93641728
50,34266263	15,94292969
50,34171782	15,94815463
50,34497671	15,98201483
50,34433298	15,98261565
50,34474403	15,98420352
50,34727737	15,98692864

Obr. 1: Zaznamenaný jedinec klínatky rohaté slunící se na mrtvém dřevě v toku.

Množství zaznamenaných imag a jejich distribuce odpovídají zjištěním z předchozích průzkumů (Mocek 2015, Mikát 2010, Mikát 2005), že se na území přírodní památky vyskytuje vitální populace klínatky rohaté. Celková početnost druhu na lokalitě je pravděpodobně násobně vyšší než zjištěný počet jedinců, neboť imaga se nevyskytují pouze v blízkém okolí rozmnožovacího biotopu, ale rozlétnou se až do vzdálenosti několika km.

Oproti předchozím průzkumům byla v letošním střední část přírodní památky zcela nebo téměř zcela bez vody (vodní režim je v této části regulován stavidlem oddělujícím tok Staré Metuje a meliorační kanál HMZ 10168535, který přebírá většinu vody Staré Metuje). Je velmi pravděpodobné, že tato část toku byla i v předchozích suchých letech 2018 a 2019 část roku bez vody (nestálou vodní hladinu v této části zmiňuje již Mikát (2010)). V posledních letech se v této části proto z důvodu vysychání klínatka téměř jistě nerozmnožuje.

Obr. 2: Koryto zcela bez vody ve střední části toku.

Obr. 3: Stavidlo způsobující nedostatečné průtoky ve střední části toku u jezu Stará Metuje IV v km 5,100 (6,180).

Oproti předchozím průzkumům se v horní části toku, zejména v přirozeně meandrující části vyskytuje poměrně velké množství mrtvého dřeva, které slouží jako vhodná místa k metamorfóze juvenilních jedinců a ke slunění imag. Zároveň pádem dřevin z břehových porostů došlo k žádoucímu většímu oslunění toku.

Obr. 4: Padlý strom v horní části toku.

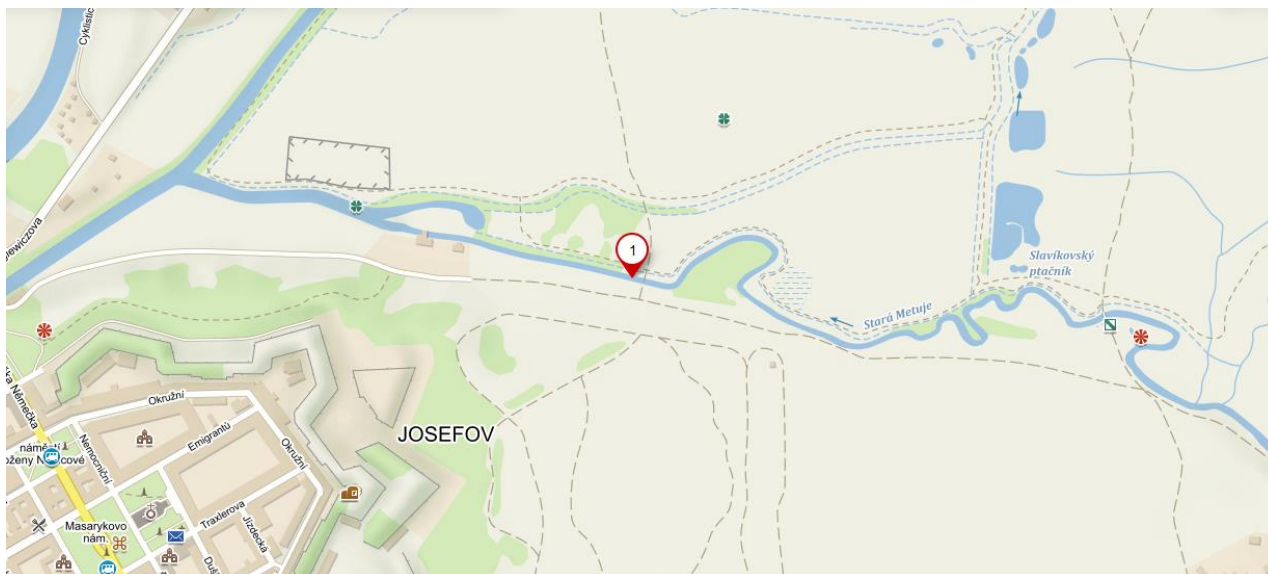
Další zjištěné druhy

Při monitoringu evropsky významného druhu klínatky rohaté, bylo v území zjištěno dalších 9 druhů vážek viz následující tabulka.

<i>Aeshna affinis</i>	šídlo rákosní
<i>Aeshna mixta</i>	šídlo pestré
<i>Calopteryx splendens</i>	motýlice lesklá
<i>Calopteryx virgo</i>	motýlice obecná
<i>Gomphus vulgatissimus</i>	klínatka obecná
<i>Lestes barbarus</i>	šídlatka brvnatá
<i>Platycnemis pennipes</i>	šidélko brvonohé
<i>Sympetrum danae</i>	vážka tmavá
<i>Sympetrum sanguineum</i>	vážka rudá

Nejhojnějšími druhy byly široce rozšířený reofilní druh *Calopteryx splendens*, v příbřežních porostech jednoznačně dominoval euryekní druh *Platycnemis pennipes*, velmi hojný byl také druh stojatých vod *Sympetrum sanguineum*. Výskyt ostatních zjištěných druhů byl méně častý. Druhové spektrum přírodní památky zaznamenané při monitoringu není kompletní, chybí druhy jarního a časně letního období.

Kromě uvedených druhů vážek byl zjištěn výskyt silně ohroženého ledňáčka říčního (*Alcedo atthis*). Místo výskytu ledňáčka - 50.3423269N, 15.9414061E (WGS84), viz mapa.

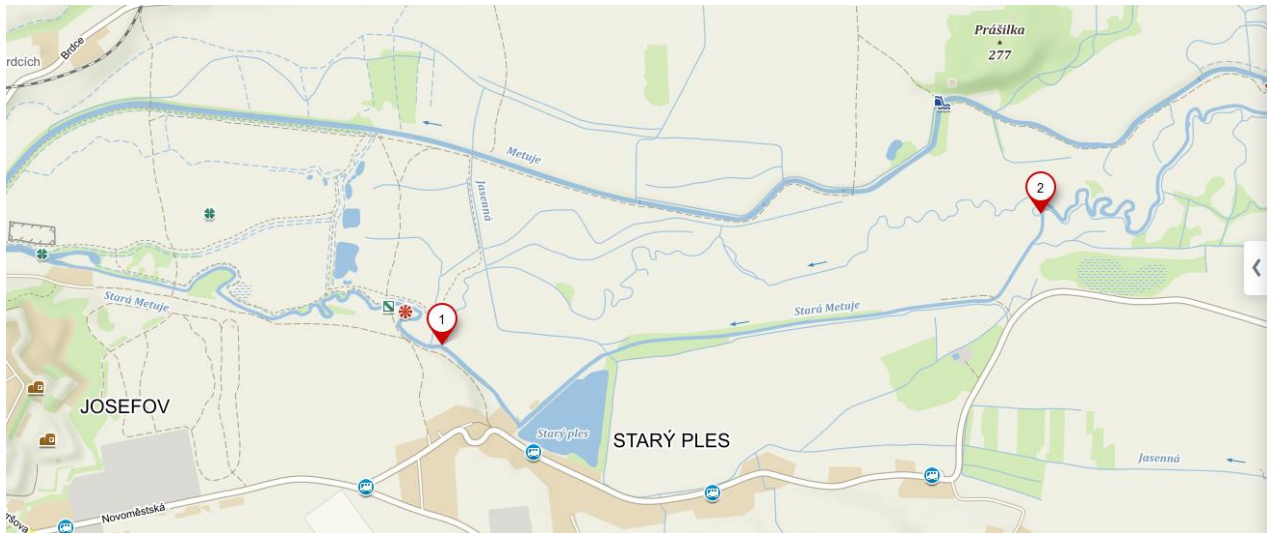
V území se v současné době nenachází rozsáhlejší porosty invazních rostlin. Místy se nachází několik rostlin netýkavky žláznaté (*Impatiens glandulifera*) a zlatobýlu (*Solidago* sp.).

4. Souhrnné zhodnocení stavu předmětů ochrany, výsledků předchozí péče, dosavadních ochranných zásahů do území a závěry pro další postup

druh	klínatka rohatá (<i>Ophiogomphus cecilia</i>)	
indikátory cílového stavu	aktuální hodnoty indikátorů a zhodnocení stavu a trendu vývoje druhu ve vztahu k provedené péči a působícím vlivům	
počet zjištěných individuí	stav	10 adultních jedinců
	trend	stabilní populace

5. Plán zásahů a opatření

Současný stav přírodní památky z hlediska předmětu ochrany je na většině délky toku příznivý a vhodné je zachování stávajícího stavu. Střední část toku (viz mapa) je v suchých letech pro přežívání larev druhu zcela nevhodná, neboť regulací přítoku rozdělovacím objektem dochází k periodickému vysychání, a tím i k úhynu larev.

Ke zlepšení stavu v této části je třeba zajistit stabilní vodní režim, možné je také vyřezání části křovin tak, aby došlo k oslunění toku. Vzrostlé stromy je vhodné ponechat, případně maximálně ořezat na torzo, neboť mohou sloužit jako vhodný biotop vzácnějších brouků nebo hnízdiště dutinových druhů ptáků.

V horní a dolní části toku je vhodné pokračovat ve stávajícím režimu bez významnějších zásahů. Zároveň je třeba ponechat stávající mrtvé dřevo v toku, které zvyšuje heterogenitu prostředí a zároveň slouží jako místa pro metamorfózu klínatek.

Platí doporučení pro management Evropsky významných lokalit dle Chobot et Mourek (2006), uvedená již Mikátem (2010):

- 1) Zabránit regulaci toku. Na populaci *O. cecilia* má negativní dopad jak napřímení koryta, tak jeho zpevnění. Obojí způsobuje výrazný úbytek vhodných mikrohabitátů pro larvy
- 2) Zabránit výstavbě vodních elektráren (i malých) a jezů. Záporný vliv mají jak jezy pod lokalitou, pokud způsobí vzduťi řeky, čímž se ztratí charakter tekoucí vody, tak i jezy nad lokalitou, které způsobí ochlazení vody na lokalitu přitékající
- 3) Nebagrovat sedimenty ze dna koryta. Členité dno je zásadní pro vznik vhodných mikrohabitátů pro larvy
- 4) Neosazovat břehy dalšími stromy (hrozí zastínění toku). Zastínění toku má negativní vliv na imaga, která se nemohou přímo u řeky efektivně slunit a lovit potravu
- 5) Nemanipulovat výrazně s vodním režimem.
- 6) Zabránit používání pesticidů, nejlépe i v okolí přítoků Staré Metuje. Pesticidy jsou vysoce toxické pro larvy. Použití herbicidů je nutné vyloučit i v případě likvidace vyšší bylinné vegetace v korytě a na březích v rámci preventivních protipovodňových opatření a v rámci likvidace invazních druhů rostlin (křídlatka, bolševník, netýkavka žlaznatá)
- 7) Nevysazovat nadměrné obsádky lososovitých ryb. Lososovité ryby jsou predátoři larev.

6. Literatura

CHOBOT, K., MOUREK, J., et al. 2006: Motýli, brouci, vážky a rovnokřídlí. In: MARHOUL et al. 2006: Zásady managementu stanovišť druhů v evropsky významných lokalitách. AOPK ČR, Praha 2006.

MIKÁT, M. 2005: Výzkumná zpráva – ověření výskytu a monitoring populací vážek významných z hlediska Evropského společenství. Metuje – *Ophiogomphus cecilia*. Ms., nepublikováno. Deponováno: AOPK ČR Praha.

MIKÁT, M. 2007: Výzkumná zpráva – ověření výskytu a monitoring populací vážek významných z hlediska Evropského společenství. Metuje – *Ophiogomphus cecilia*. Ms., nepublikováno. Deponováno: AOPK ČR Praha.

MIKÁT M. 2010: Zhodnocení stavu populace klínatky rohaté (*Ophiogomphus cecilia*) na Staré Metuji. Ms., nepublikováno. Deponováno: AOPK ČR Praha.

MOCEK B. 2015: Závěrečná zpráva z mapování evropsky významných druhů živočichů ve stanovištně vhodných územích soustavy Natura 2000 v roce 2015. Lokalita: EVL Stará Metuje (CZ0523288), Mapovaná skupina: Vážky (Odonata), Cílový druh: Klínatka rohatá (*Ophiogomphus cecilia*). Ms., nepublikováno. Deponováno: AOPK ČR Praha.